

Date: 1st November-2025

IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA JAHON TAJRIBASI

Umarjon Yo'ldoshev Komoljon o'g'li

Millat Umidi universiteti Biznes boshqaruv fakultetining 4-kurs talabasi

Annotatsiya: Maqolada iqtisodiyotni rivojlantirishda turli mamlakatlarning tajribalari tahlil qilinadi. Xususan, AQSh, Germaniya, Yaponiya, Janubiy Koreya va Xitoyning iqtisodiy siyosatidagi ustuvor yo'nalishlar, innovatsiyalarni joriy etish va inson kapitaliga sarmoya kiritishdagi yondashuvlari o'rganilgan. O'zbekiston iqtisodiyotini modernizatsiya qilish jarayonida ushbu tajribalarni qo'llash imkoniyatlari ham yoritilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiy o'sish, innovatsiya, modernizatsiya, inson kapitali, eksport salohiyati, jahon tajribasi.

Kirish: Bugungi kunda O'zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishi hisoblanadi. O'zbekistonning jahondagi iqtisodiy mavqeini yuksaltirish va raqobatbardosh ilm-fanni talab qiluvchi mahsulotlar ishlab chiqarish orqali iqtisodiyotni sifatli rivojlantirish bevosita uning innovatsion faoliyatiga bog'liq.

Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, innovatsion faoliyat bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlik sub'ektlarini qo'llab-quvvatlash, davlat va xususiy innovatsion loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirish uchun shart-sharoit yaratish muayyan tarmoqlarda texnologik yutuqni ta'minlaydigan innovatsion rivojlanishga xizmat qiladi. Shu munosabat bilan maqolada mintaqaviy darajada innovatsion infratuzilmani tashkil etish va rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajriba ko'rib chiqiladi.

Raqamli iqtisodiyot ikki xil turli tushunchalarni ifodalash uchun ishlatiladi. Birinchidan, raqamli iqtisodiyot - bu rivojlanishning zamonaviy bosqichi hisoblanib, u ijodiy mehnat va axborot ne'matlarining ustuvor o'rni bilan tavsiflanadi. Ikkinchidan, raqamli iqtisodiyot - bu o'ziga xos tushuncha bo'lib, uning o'rganish ob'ekti axborotlashgan jamiyat hisoblanadi. Bugungi shiddat bilan rivojlanayotgan global iqtisodiyot sharoitida raqamli iqtisodiyot o'z rivojlanishining boshlang'ich davrida bo'lib, zamonamizning raqamli axborot bosqichiga o'tishi atiga bir necha o'n yilni tashkil etadi.

Umuman olganda, raqamli iqtisodiyot - bu jarayonlarni tahlil qilish natijalaridan foydalanish va katta hajmdagi ma'lumotlarni qayta ishlash asosida turli xildagi ishlab chiqarishlar, texnologiyalar, asbob-uskunalar, tovar va xizmatlarni saqlash, sotish va yetkazib berish samaradorligini jiddiy ravishda oshirishga imkon beradigan, raqamli ko'rinishdagi ma'lumotlar asosiy ishlab chiqarish omili hisoblangan faoliyatdir.

Zamonaviy taraqqiyotning keyingi istiqbolida katta hajmli ma'lumotlar bilan ishlash texnologiyalari (Big Data), sun'iy intellekt, neyrotexnologiyalar, kvant texnologiyalari, buyumlar interneti, robototexnika va sensorika, raqamli elektron platformalar, bulutli va mobil texnologiyalar, virtual va qo'shimcha reallik texnologiyalari, kraudsorsing,

Date: 1st November-2025

blokcheyn texnologiyalari, kriptovalyutalar va ICO, 3D-texnologiyalari singari raqamli texnologiyalar hal qiluvchi ahamiyat kasb etmoqda.

Biroq, iqtisodchilar va biznes rahbarlarining ta'kidlashicha, raqamli iqtisod internet iqtisodiyotiga qaraganda ancha rivojlangan va murakkabroq, bu bir ta'rifga ko'ra, Internetdan olingan iqtisodiy qiymatni anglatadi. Xalqaro ma'noda raqamli iqtisodiyot - bu xo'jalik yurituvchi sub'ektlar o'rtasidagi munosabatlarning tarmoq, tizimli tashkil etilgan fazoviy tuzilishi. U yangi axborot, texnologiyalar va mahsulotlarni yaratish va ulardan foydalanish, telekommunikatsiya xizmatlari, elektron biznes, elektron tijorat, elektron bozorlar, masofaviy xizmat ko'rsatish va boshqa komponentlarni o'z ichiga oladi. .

Mintaqa innovatsion rivojlanishining xorijiy tajribasi. Xorijiy tajribani ko'rib chiqish natijasida xorijda innovatsion infratuzilmani rivojlantirish natijalari bo'yicha quyidagi xulosalarga kelish mumkin:

1. Mintaqa innovatsion rivojlanishini shakllantirish va rivojlantirishga yagona yondashuvga ega bo'lmagan ko'plab mamlakatlar (AQSh, Fransiya, Shvetsiya, Buyuk Britaniya, Germaniya) uchun umumiy bo'lgan narsa tadbirkorlik sub'yektlarining innovatsion faolligini oshirish, iqtisodiyotning real sektoriga, ilmiy-tadqiqot institutlari, tadbirkorlar va hududiy hokimiyat organlarining o'zaro hamkorligini rag'batlantirish yuqori texnologiyalarni joriy qilishdir.

2. Innovatsion infratuzilma ob'ektlarini shakllantirish va rivojlantirish tendentsiyasi innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishga yordam beradi.

3. Innovatsion infratuzilma tarkibiy qismlarining barqaror to'plami: bilimlarni ishlab chiqarish va uzatish tizimi, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, infratuzilma va yuqori texnologiyali innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish mintaqaning innovatsion infratuzilmasini shakllantirish va rivojlantirishning umumiy modelidir.

4. Ilm-fanni talab qiluvchi va yuqori texnologiyali mahsulotlar yaratish bilan shug'ullanuvchi tadbirkorlarga ko'p bosqichli davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanadi.

5. Mintaqaviy kompaniyalar, ilmiy-tadqiqot institutlari va davlat idoralari (hudud ichida ham, boshqa (bilimni talab qiluvchi) mintaqalar bilan ham) o'rtasida aloqalarning shakllanishi yuqori texnologiyali mahsulotlarni yaratish va ularni xalqaro bozorlarda tijoratlashtirishga yordam beradi.

O'tkazilgan tahlillar turli xorijiy mamlakatlarda innovatsion rivojlanishni shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlarini aks ettirish imkonini beradi. Masalan, Fransiyada mintaqa iqtisodiyotini rivojlantirish bo'yicha maqsadli siyosat yuritish tajribasi shakllangan.

Xorijiy mamlakatlar mintaqasi innovatsion infratuzilmasining muhim tarkibiy qismi ilmiy-innovatsion parklar bo'lib, ularda kompaniyalar ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlari olib boradilar, startaplar yaratadilar, o'zlarining ilmiy-tadqiqot ob'ektlarini joylashtiradilar va pirovardida innovatsion mahsulotni yaratadilar.

Xorijda fan va innovatsion parklardan tashqari biznes-inkubatorlar tarmog'i ham mashhur. Biznes-inkubatorlarning maqsadi rivojlanishning dastlabki bosqichlarida yangi boshlanuvchilar va kompaniyalar uchun zarur bo'lgan biznes xizmatlarini taqdim etishdan

Date: 1st November-2025

iborat. Biznes-inkubatorlarning asosiy g'oyasi intiluvchan tadbirkorlarga biznesni shakllantirishning barcha bosqichlarida - g'oyani ishlab chiqishdan tortib, uni tijoratlashtirishgacha bo'lgan davrda startaplarni amalga oshirishda yordam berishdan iborat.

Xorijiy tajriba shuni ko'rsatadiki, klasterlar dunyoning ko'plab rivojlangan mamlakatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Shunday qilib, AQSHda mintaqaviy innovatsion klasterlarni rivojlantirish iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Kanadada innovatsion klasterlarni yaratish ham iqtisodiy o'sishning asosiy shartidir. Finlyandiya iqtisodiyoti klasterlikning yuqori darajasi bilan ajralib turadi. Bugungi kunga kelib, o'rmon xo'jaligi, axborot va telekommunikatsiya klasterlari Finlyandiya iqtisodiyoti uchun eng muhimi bo'lib, eksportning katta qismini ta'minlaydi va davlat yalpi ichki mahsulotining asosiy qismini yaratadi.

O'zbekistonda davlat iqtisodiyoti va mintaqa innovatsion infratuzilmasini innovatsion shakllantirishning jahon tajribasidan foydalanish mumkin. Iqtisodiy va siyosiy rivojlanishning o'ziga xos xususiyatlarini, shuningdek, madaniy xususiyatlarni hisobga olgan holda ma'lum ijobiy isbotlangan yondashuvlardan foydalanish innovatsion infratuzilmaning hududiy rivojlanishini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Anderton D. 2018. Science in the city region: establishing Liverpool's life science ecology/ Regional Studies, Regional Science.
2. Батирова Н. Ш. "МИНТА^А САНОАТИНИ ИННОВАЦИОН РИВОЖЛАНТИРИШ БУЙИЧА ХОРИЖ ТАЖРИБАСИ" Экономика и финансы (Узбекистан), no. 4 (136), 2020, pp. 161-169.
3. Ishmuhamedov A.E., Raximova M.R. Mintaqaviy iqtisodiyot: Darslik. - T.: Iqtisodiyot, 2010.
4. Maier L. 2019. Innovation incubators - entities of support of small and medium-sized enterprises' competitiveness in the modern economy/ Economy and sociology.
5. Миндич Д. Запустить инновацию в регион // <http://expert.ru/expert/2011/27/zapustit-innovatsiyu-v-region/>
6. Reveiu A. 2019. The role of universities in innovative regional clusters. Empirical Evidence from Romania/ Procedia - Social and Behavioral Sciences 93.

